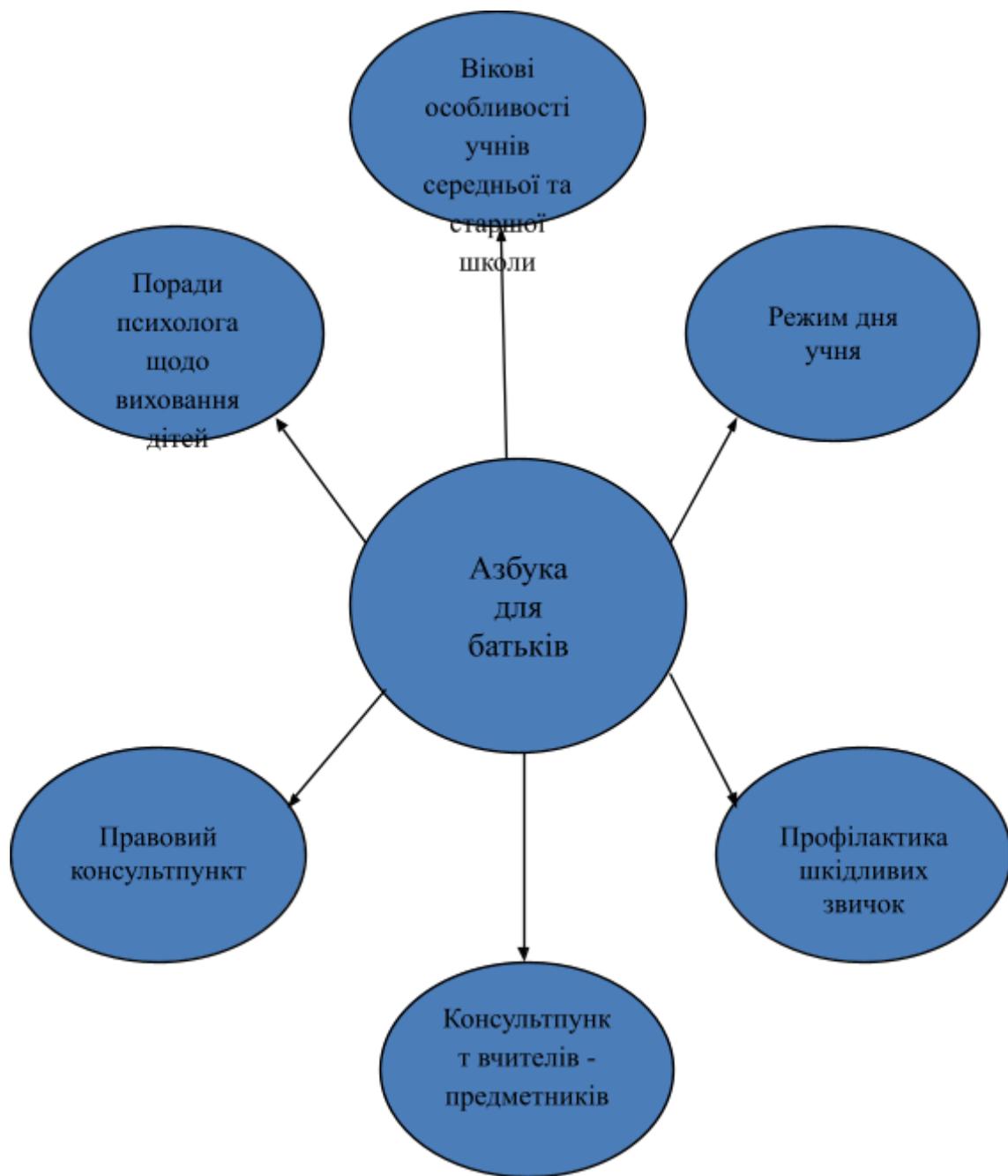

Азбука для батьків

П о р а д и
п с и х о л о г а
щ о д о
в и х о в а н н я
д ітей

АЗБУКА ДЛЯ БАТЬКІВ

А — азбуку виховання повинні знати всі батьки.

Б — будьте при дітях витриманими у своїх вчинках.

В — вас запитують — уважно слухайте, дайте відповідь.

Г — говоріть з дитиною у зрозумілій для неї формі.

Д — дайте можливість дитині виявити самостійність.

Є — єдність між педагогами і членами сім'ї — запорука успішного виховання.

Ж — життя дитини повинно бути заповненим посильною працею, роботою.

З — знайте: основи виховання закладаються з раннього дитинства. І — ігри для дитини — запорука здорового фізичного розвитку.

К — корисно знати — любов до дитини має бути поміркованою.

Л — любов до землі, рідного краю виховуйте з дитинства.

М — мама і мир — найдорожче для дітей.

Н — ніколи не говоріть дітям неправду.

О — одяг дітей має бути охайним.

П — прагніть завжди чинити з дітьми справедливо.

Р — розмовляйте з дітьми часто, співайте разом.

С — стежте за своєю поведінкою, бо діти наслідують вас.

Т — трудитися навчайте дітей з раннього віку.

У — успіх у вихованні залежить від здорової атмосфери в сім'ї.

Ф — фізкультура для дитини повинна стати улюбленим уроком.

Х — хай завжди дитина відчуває інтерес до себе.

Ц — цілеспрямованість у вихованні допоможе досягти значних успіхів.

Ч — частіше бувайте з дитиною на лоні природи.

Ш — шум — ворог для здоров'я дитини.

Щ — щастя і радість дітей — у ваших руках.

Я — якщо хочете, щоб ваша дитина була ввічливою, справедливою, чесною, ставилася до всіх з любов'ю, намагайтеся дотримуватися усіх цих порад самі.

КОРОТКИЙ СІМЕЙНИЙ КОДЕКС. ПОРАДИ ПСИХОЛОГА БАТЬКАМ

Дитина знає, що вона прекрасна,
дорослі іноді роблять все, щоб вона про це
забула.

В.О. Сухомлинський

1. Дайте можливість життю протікати природнім шляхом, щоб міг розкритися вроджений потенціал вашої дитини. Щастя — це реалізація самого себе, задоволення своїх запитів.

2. Будь-яка затримка, зупинка у розвитку — передумова до поразки у боротьбі за реалізацію дитиною своїх задатків. Не заспокоюйте себе думкою, що дитина пізніше себе знайде. Минуле закономірно входить у теперішнє, а сьогоденнє — у майбутнє.

3. Більшість наших дітей — «просто діти». Не робіть з них вундеркіндів, не ставте непомірних вимог. Дитина повинна частіше бути задоволеною від того, що вона може, чим тривожною через свою неповноцінність.

4. У різних дітей — різні здібності, їх треба розвивати. Визначення неоднаковості — фундамент істинної соціальної справедливості.

5. Щоб підготувати дитину до життя, треба дати певну систему знань, умінь і навиків. Це дають учителі. Культуру взаємовідносин дитина приносить із сім'ї.

6. Не орієнтуйте навіть найздібнішу дитину на винятковість. Її тоді чекає розлад, насамперед, із самою собою.

7. Утвердитись у житті може тільки активна дитина. Ростить людину дії, вчинку. Бездіяльність атрофує мозок і м'язи, закриває шляхи для реалізації вродженого бажання творити.

8. Дозволяйте дитині ризикувати. Тоді прийде сміливість, уміння швидко орієнтуватися, приймати самостійні рішення.

9. Правильно виховувати може лише та людина, яка знає свою дитину, розуміє її, відчуває її настрій, орієнтується в її інтересах, цінностях, звичках, здібностях.

10. Не формуйте «ЗРУЧНУ» дитину — слухняну, покірну, а виховуйте ХОРОШУ дитину, яка живе своїми думками і чужими почуттями, самостійну і чуйну, тактовну і активну.

11. Не використовуйте у своїй практиці вислів: «Роби, бо я так звелів». Замініть її іншою формою: «Роби, бо цього не зробити не можна». Дитина повинна звикнути до вимог розумних, необхідних.

12. Не прискорюйте штучно розвиток своєї дитини. Пройде час — і дитина сама вимагатиме більшого. Йдіть в розвитку дитини на крок вперед.

13. Нехай накопичує досвід в темпі, який відповідає її розвиткові, нехай вчиться сама розпоряджатись собою.

14. Довіряйте дитині, тоді в житті їй буде спокійніше, вона буде відвертою, добропорядною і комунікабельною. Обманюють того, кому правду говорити небезпечно.

15. Процес розвитку вимагає від усіх нас великого терпіння. Виховуйте вимогливою любов'ю.

16. Будьте послідовними у своїх вимогах. Виробіть свої правила — обов'язки, спокійний тон спілкування.

17. Ставтеся до дитини з повагою. Тоді вона буде поважати саму себе та інших людей.

18. Не дивіться на дитину, як на власність. Наша мета — виховати дитину для суспільства, для життя серед людей, а не для себе.

19. Ніколи не відмовляйте дитині в допомозі. Але і не посягайте на природне бажання дитини прожити своє життя.

20. Не шукайте істину в дрібницях. Спробуйте відповісти, чому дитина так діє, що нею керує. Хоча б хвилину в день згадуйте себе в тому ж віці, в схожій ситуації. І, можливо, виникне незвичайне рішення.

21. Говоріть дитині не тільки те, чим ви незадоволені, але й те, що вас радує. Не порівнюйте з іншими дітьми. Найкраще порівняння із самим собою.

22. Будьте відповідальними за наслідки своїх слів і дій.

23. Ставтеся до дитини серйозно. В житті немає чернеток. Кожен момент свого життя дитина або реалізує себе, або заперечує сама себе.

24. Ніколи не говоріть, що вам немає часу виховувати свою дитину. Ми виховуємо своїм життям, поведінкою, цінностями, спілкуванням з іншими людьми, ставленням до праці, до людей. Виховуємо своєю присутністю і відсутністю.

25. Ростіть щасливу людину. Щастя — це процес досягнення одних цілей і планування інших, безперервне самовдосконалення.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

по усуненню конфліктів в сім'ї

1. Якщо назріває конфлікт, то попередьте чоловіка (дружину), що ви не готові говорити на цю тему, вам необхідно прогулятися, щоб продовжити розмову.
2. Намагайтеся розрядити негативні емоції (нервозність, втому) пестливими словами. Дайте можливість висловити незадоволення. Ласка, поцілунок, ніжність виключають конфлікт, що загрожує.
3. Намагайтеся, щоб незадоволення не вилилося в зіткнення - слід знайти і усунути його головну причину. Для цього треба підібрати відповідний момент: м'яко і тактовно розповісти одне одному про те, що викликало занепокоєння, незадоволення.
4. Не показуйте перед сторонніми свої конфлікти. Намагайтесь стримувати себе і розібратися хто правий, а хто винний.
5. Не слід залучувати до конфлікту сторонніх, особливо дітей. Проаналізуйте ситуацію, що склалася, а самі спробуйте знайти вихід з неї.
6. Спробуйте вчасно зупинитися у конфлікті, який виник, щоб не допустити його загострення.
7. При розв'язанні конфліктної ситуації не загострюйте її словами "я так хочу", "як я сказав, так і буде" тощо.
8. Намагайтеся не узагальнювати і не нагадувати попередні помилки, тим самим поглиблюючи та загострюючи конфлікт, говоріть тільки про сам факт, який спричинив виникнення конфліктної ситуації.
9. Знайдіть у собі мужність бути самокритичним. Якщо ви зрозуміли, що ви неправі, визнайте свою провину, попросіть вибачення в доброзичливому тоні, і конфлікт буде вичерпаний.

ПАМ'ЯТКА БАТЬКАМ ВІД ДИТИНИ.

26 ДИТЯЧИХ ПРОХАНЬ

1. Не розбещуйте мене, цим ви мене псуєте. Я дуже добре знаю, що не обов'язково надавати мені все, що я вимагаю. Я просто випробовую вас.

2. Не бійтеся бути вимогливими до мене. Я надаю перевагу саме такому ставленню. Це дозволяє мені визначатися.

3. Не покладайтеся на силу у стосунках зі мною. Це привчить мене до того, що зважати слід лише на силу. Я відгукнуся з більшою готовністю на ваші ініціативи.

4. Не будьте непослідовними. Це збиває мене з пантелику і змушує вперто прагнути у всіх випадках залишити останнє слово за собою.

5. Не давайте обіцянок, яких ви не зможете виконати; це похитне мою віру у вас.

6. Не піддавайтеся на мої провокації, коли я кажу або роблю щось тільки для того, аби роздратувати вас. А то надалі я намагатимуся досягти ще більших «перемог».

7. Не засмучуйтеся занадто від моїх слів: «Я вас ненавиджу». Я не це маю на увазі. Я просто хочу, щоб ви пошкодували за тим, що мені зробили.

8. Не змушуйте мене почуватися меншим, ніж я є насправді. Я відіграюся на вас за це, ставши «плаксою».

9. Не робіть для мене і за мене те, що я можу зробити сам: я використовуватиму вас, як обслугу.

10. Не дозволяйте моїм «поганим звичкам» притягувати до мене надмірно вашу увагу. Це лише надихне мене на їх засвоєння.

11. Не нарікайте на мене у присутності сторонніх людей.
12. Я зверну більше уваги на ваше зауваження, якщо ви скажете мені все спокійно віч-на-віч.
13. Не намагайтеся обговорювати мою поведінку в розпал конфлікту. За деякими об'єктивними причинами мій слух притупляється в цю мить, а бажання співпрацювати з вами пропадає. Буде нормальним, якщо ви зробите якісь кроки, але давайте поговоримо про це пізніше.
14. Не намагайтеся читати мені нотації. Ви будете здивовані, дізнавшись, що я чудово розумію, що таке «добре» і «погано».
15. Не змушуйте мене відчувати, що мої провини — смертельний гріх. Я маю навчитися робити помилки без відчуття, ніби я ні на що не здатний.
16. Не чіпляйтеся до мене і не буркотіть на мене. Якщо ви будете це робити, я повинен буду захищатися, прикидаючись глухим.
17. Не вимагайте від мене пояснень, навіщо я це зробив. Я іноді сам не розумію, чому чиню так, а не інакше.
18. Не піддавайте надто великому іспиту мою чесність. Заляканий, я легко перетворююсь на брехуна.
19. Не забувайте, що я люблю експериментувати. Саме так я пізнаю світ, тому, будь ласка, змиріться з цим.
20. Не захищайте мене від наслідків моїх власних помилок. Я вчусь на власному досвіді.
21. Не звертайте забагато уваги на мої маленькі хвороби. Я можу звикнути отримувати задоволення від поганого самопочуття, якщо це повертає до мене стільки уваги.

22. Не намагайтеся здихатись мене, коли я ставлю відверті запитання. Якщо ви не будете на них давати відповіді, я буду шукати інформацію десь на стороні.

23. Не відповідайте на мої дурні та безглузді запитання. Якщо ви будете це робити, то через деякий час помітите, що я просто хочу, щоб ви постійно мене бавили.

24. Ніколи не натякайте, що ви є досконалі й безгрішні. Це дає мені відчуття марності спроб зрівнятися з вами.

25. Не хвилюйтеся, що ми з вами проводимо мало часу. Головне те, як ми його проводимо.

26. Нехай мої страхи не викликають у вас надмірного хвилювання, інакше я буду лякатися ще більше. Покажіть мені, що таке, мужність.

Закони родинного виховання

ПАМ'ЯТКА

Шановні мами і тата! Уважно прочитайте цю пам'ятку і замисліться про те, наскільки правильно ви чините, виховуючи свою дитину, і визначаючи міру заохочення і покарання дітей в сім'ї.

✓ Ваша дитина повинна відчувати вашу послідовність і відповідальність, об'єктивність і розсудливість в оцінці її вчинків, поведінки.

✓ Ніколи не капайте свою дитину, не розібравшись в ситуації, з чужих слів.

✓ Не ухвалюйте формальне рішення про покарання своєї дитини.

✓ Поважайте в своїй дитині людину, не ображайте і не принижуйте її.

✓ Не бійтеся розповідати своїй дитині про свою провину в її віці. Це лише допоможе дитині зрозуміти вас і себе.

✓ Вимагайте від дитини говорити тільки правду, якою б гіркою вона для вас не була.

✓ Захищайте свою дитину, якщо ви впевнені в тому, що вона не скоювала поганого вчинку.

✓ Карайте дитину, не принижуючи її людську гідність.

✓ Караючи дитину, дотримуйтеся єдиної лінії покарання, не приховуйте від одного з батьків провину дитини. Це може привести до втрати вашого авторитету.

✓ Будьте терплячі в покаранні, будь-який промах дитини не залишайте без уваги.

✓ У промахах і провині своєї дитини не намагайтеся робити винуватими інших людей.

Голос дитини

- Окрім їжі, дайте мені тепло, сердечність, безпечний спокій і вашу любов.
- Дозвольте втішатися моїми замислами в цьому дивному світі постійних змін.
- Давайте мені доволі речей, якими я мала б змогу маніпулювати, доторкатися до них, нюхати, слухати, а навіть інколи й ламати.
- Дозвольте мені в міру моїх сил сидати, соватись, ставати, ходити, лазити й скакати.
- Не ідентифікуйте ваших почуттів і думок із природними потребами мого організму.
- Не кажіть, що я співаю, бавлюсь чи експериментую «забагато, задовго, зачасто».
- Не карайте мене, коли я хвилююся через невдачу, сама ж бо невдача є вже карою для мене.
- Говоріть до мене серцем і вашими руками, бо ваші слова не завжди мені зрозумілі.
- Нехай довкола мене живуть гарні, ніжні й лагідні люди. Нехай царює тут мир - передумова зростання.
- А У вашій хаті відступіть мені на власність один куточок і частину вашої уваги і вашого часу.
- Дозвольте мені ставити запитання й одержувати чесні відповіді. Також експериментувати, шукати й досліджувати.
- Навчіть мене розуміти і відчувати красу й тішитися - радіти з усього, хоча б навіть і з найбільшої дурниці.
- Підтримуйте й заохочуйте мене до праці, навіть тоді, коли я ще роблю сотні помилок.

- Будьте терплячі до мого безладдя, я ж бо є тільки дитиною і учнем.
- Надайте і мені частину відповідальності, вивірену до моїх сил і зростання.
- Навчіть мене брати участь у розвагах, заняттях.
- Поважайте мої забави і з них робіть висновки, як даватиму собі раду із життям і його труднощами.
- Коли загадаєте мені зробити це або те, скажіть також як і чому?
- Зробіть усе, щоб я відчула свою важливість і потрібність для вас і своє місце в планах нашої родини.
- Будьте для мене зичливі й людяні, щоб я навчилася відплачувати іншим тим самим.
- Покажіть, як дотримувати обіцянки.
- Не тракуйте мене як немовля, коли я хочу рости й бути великою.
- Нехай я ніколи не боюся утратити вашу любов.
- Не кидайте мені ваших переляків і острахів.
- Допоможіть мені зрозуміти різницю між функцією і дійсністю.
- Навчіть мене рівноваги, коли я впаду в гнів, але не лякатися гніву, коли він є виправданий і висловлює силу.
- Допоможіть мені помалу перемагати біль і марні забаганки. І тішитися майбутніми радощами.

Поради для мам і тат

1. Дорогі батьки, пам'ятайте, що Ви самі запросили мене у свою родину. Ніколи не жалійте мене через те, що я не такий, як усі.
2. Даруйте мені свою любов і увагу, але не забувайте про інших членів родини, які її теж потребують.
3. Мої ручки ще маленькі - не очікуйте від мене досконалості, коли я стелю ліжко, маюю, пишу або кидаю м'яча.
4. Мої почуття ще незрілі - прошу, будьте чутливими до моїх потреб. Не нарікайте на мене цілий день.
5. Прошу не робіть усього за мене, бо я виросту невміюком.
6. Дайте мені трохи самостійності, дозвольте робити помилки, щоб я на помилках вчився.
7. Не відгороджуйте мене від обов'язків і проблем - вирішуйте їх разом зі мною.
8. Частіше розмовляйте зі мною. Пам'ятайте, що телевізор, магнітофон не замінять мені вас.
9. Я вчуся у Вас всього: слів, інтонацій голосу, манери рухатися. Тому навчіть мене, будь ласка, кращого.
10. Я хочу відчувати Вашу любов, хочу, щоб Ви частіше брали мене на руки, пригортали, цілували. Але будьте уважні, щоб Ваша любов не перетворилася на милиці, які заважатимуть мені робити самостійні кроки.

Пам'ятка для батьків

1. Встановити і дотримуватися чіткого режиму дня, визначати обов'язки кожному члену сім'ї, спільно з дітьми планувати життя родини.
2. Постійно тримати в полі зору шкільне життя та знати коло товаришів своєї дитини.
3. Виховувати у дітей відповідальне ставлення до свого здоров'я допомагати їм у дотриманні здорового способу життя.
4. Обговорювати (без повчань, залякування, докучливості) проблеми життя наркоманів, алкоголіків, курців, токсикоманів).
5. Учити дітей протистояти агітації прихильників нездорового способу життя, розвивати вміння відстоювати свою позицію.
6. Підтримувати постійний зв'язок зі школою, знати і вміти розпізнавати у дітей зовнішні ознаки куріння тютюну, вживання алкоголю, наркотиків тощо.
7. Бути готовими до:
 - інформування про відхилення у поведінці дитини;
 - відвертої розмови з дитиною;
 - консультацій з педагогами, психологами, медиками то що та прийняття відповідних рішень.

СІМ БАТЬКІВСЬКИХ ЗАПОВІДЕЙ

1. Не вважайте дитину своєю власністю — вона Божа.
2. Любіть її такою, якою вона є, навіть якщо вона не надто талановита, не в усьому досягає успіху.
3. Не очікуйте, що вона виросте саме такою, якою хочете ви, — допоможіть їй стати собою.
4. Запам'ятайте: найголовніший ваш обов'язок — розуміти й втішати.
5. Не переймайтесь, якщо не можете чогось зробити для сина чи дочки. Найгірше, якщо можете, але не робите.
6. Усвідомте: для дитини зроблено замало, якщо зроблено не все.
7. Не очікуйте на вічну вдячність: ви дали життя своїй дитині, вона віддячить вашим онукам.

ДЕСЯТЬ ЗОЛОТИХ ПРАВИЛ ВИХОВАННЯ

1. Стимулюйте інтелект дитини

Створюючи необхідне середовище, можна підвищити коефіцієнт розумового розвитку дошкільника на 25 — 30 одиниць чи, навпаки, знизити його на 50 — 80 одиниць *(якщо життя дитини буде одноманітним, нецікавим і безрадісним)*.

2. Формуйте у дитини самоповагу

Власний образ, закріплений свідомістю, є визначальним під час прийняття рішень: у виборі друзів, у коханні, профорієнтації.

3. Навчіть дитину спілкуватися

Для цього необхідні щонайменше п'ять чинників:

- *щира любов батьків* (породжує почуття захищеності);
- доброзичливість інших дорослих, не лише рідних і близьких *(рятує від комплексів)*;
- зовнішня привабливість дитини, а особливо — підлітка *(одяг, манери)*;
- обґрунтована впевненість у собі *(кожний у чомусь сильний)*;
- *хороший запас слів* (як інакше спілкуватися?).

4. Стежте за тим, щоб дитина не перетворилася на «телемана»

Соціологи запевняють, що дошкільнята проводять перед екраном телевізора у середньому до 50 годин на тиждень. Медики вважають, що це гальмує розвиток лівої півкулі головного мозку, відповідальної, зокрема, за розвиток мовлення. Телепередачам слід протиставити заняття спортом, музикою, читання, корисну домашню роботу.

5. Виховуйте відповідальність і порядність

Слід робити це не лише за принципом «що таке добре» і «що таке погано», а, насамперед, на власному прикладі. Не прогайте момент: у підлітковому віці симпатії переміщуються із батьків на однолітків.

6. Привчіть дитину пишатися своєю сім'єю, шанувати її традиції

7. Живіть у хорошому оточенні

Друзі, яких оберуть ваші діти, впливатимуть на їхні моральні орієнтири, поведінку. Тому уважно придивляйтеся до сусідських дітей, цікавтеся репутацією школи, до якої ходять ваші діти. Подбайте про те, щоб розширити коло знайомств дитини.

8. Будьте вимогливими

Діти з високою самооцінкою, почуттям власної гідності, умінням робити щось краще за інших, як правило, виростають у сім'ях, де до них висували високі вимоги: підтримувати порядок у будинку, організовувати дозвілля, добре поводитися. Та не перегніть палицю — не будьте тиранами. І врахуйте: слухняними, акуратними, розумними діти стають не одразу. Потрібні ваші зусилля протягом багатьох років. Будьте ж терплячими!

9. Привчайте дитину до праці.

Якоюсь мірою ви можете запрограмувати майбутній життєвий успіх своєї дитини. Привчіть його без примусу виконувати доручену справу, допоможіть заповнити життя цікавими й потрібними справами. Нехай звикає долати труднощі й переконається, що йому багато чого під силу.

10. Не робіть за дітей те, що вони цілком зможуть зробити самі

ПОЧУЙТЕ СЕРЦЕМ ГОЛОС ВАШОЇ ДИТИНИ

- Окрім їжі, дайте мені теплосердечність, безпечний спокій і вашу любов.
- Дозвольте втішатися моїми замислами у цьому дивному світі постійних змін.
- Дозвольте у міру моїх сил сідати, соватись, вставати, ходити, бігати, лазити, скакати.
- Не кажіть, що я співаю, бавлюся чи експериментую «забагато, задовго, зачасто».
- Дозвольте мені ставити питання і отримувати чесні відповіді, а також експериментувати, шукати і досліджувати.
- Не ідентифікуйте ваші почуття і думки з природними потребами мого організму.
- Не карайте мене, коли я й так переживаю за невдачі, сама ж бо невдача є вже карою для мене.
- Говоріть до мене серцем, очима, посмішкою, вашими руками: ваші слова не завжди мені зрозумілі.
- Нехай довкола мене живуть гарні, ніжні і лагідні люди.
- Нехай тут царює мир — передумова мого розвитку.
- У вашій хаті відпустіть мені у власність один куточок і частину вашої уваги та вашого часу.

- Навчіть мене розуміти й відчувати красу і тішитися — радіти з усього, хоч би навіть і з найбільшої дурнички.
- Підтримуйте і заохочуйте мене до праці, навіть і тоді, коли я роблю ще сотні помилок.
- Будьте терплячі до мого безладдя, я ж бо є тільки дитиною і учнем.
- Надайте і мені частину відповідальності, виміряну до моїх сили і моїх можливостей.
- Навчіть мене брати участь у забаві, занятті і праці.
- Зважайте на мої забави і з них робіть висновки, як даватиму собі раду із життям і його труднощами.
- Коли загадаєте мені зробити це або те, скажіть також «як» і «чому».
- Учиніть усе, щоб я відчувала свою значимість і потрібність для вас, своє місце у планах вашої родини та школи.
- Будьте до мене доброзичливі та лояльні, щоб я навчалася відплачувати іншим людям тим самим.
- Покажіть, як дотримувати обіцянки, слова.
- Не думайте про мене лише як про немовля, коли я хочу рости і бути великою.
- Нехай ніколи не боюся втратити Вашу любов.
- Не накидайте мені Ваших переляків і острахів.
- Допоможіть мені потроху перемагати біль і марні забаганки і тішитися майбутніми радощами.
- Навчіть мене рівноваги, коли ви на мене гніваєтеся, але не боятися гніву, коли він справедливий і виправданий.

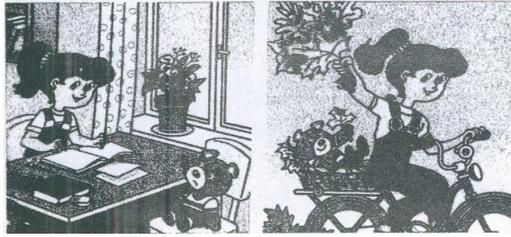
П о р а д и б а т ь к а м

Робіть	Не робіть
<p>1. Радійте Вашій дитині. «» * *</p> <p>2. Займаючись домашніми справами, наспівуйте щось.</p> <p>3. Розмовляйте з дитиною спокійним, підбадьорливим тоном.</p> <p>4. Слухайте дитину уважно, коли вона вам щось розповідає.</p> <p>5. Будьте терплячим.</p> <p>6. Щодня читайте дитині.</p> <p>7. Не скупіться на нагороду : похвалу чи поцілунок.</p> <p>8. Заохочуйте зацікавленість і увагу дитини.</p> <p>9. Піклуйтеся про те, щоб у дитини були нові враження, про які вона могла б розповісти.</p> <p>10. Допмагайте дитині вивчити її ім'я та адресу.</p> <p>11 .Якщо дитина почала щось колекціонувати, займіться разом із нею.</p> <p>•</p> <p>12.Відвідайте разом з дитиною музеї, бібліотеки.</p> <p>13.Не втрачайте почуття гумору.</p>	<p>1. Не перебивайте дитину, не кажіть, що ви все зрозуміли, не відволікайтеся, поки дитина не закінчила свою розповідь - тобто не дайте дитині запідозрити, що вас мало цікавить те, про що вона розповідає.</p> <p>в</p> <p>2. Не ставте занадто багато запитань.</p> <p>3. Не заставляйте дитину робити те, до чого вона не готова.</p> <p>4. Не змушуйте дитину щось робити, якщо вона « крутиться», втомилася чи чимось схвильована.</p> <p>5. Не потрібно весь час поправляти дитину, постійно повторювати : « Не так», « Перероби це».</p> <p>6. Не кажіть : «Ні, вона не червона», краще скажіть : « Вона синя».</p> <p>7. Не варто критикувати дитину навіть наодинці, тим більше в при сутності інших.</p> <p>8. Не слід встановлювати для дитини великої кількості правил : вона перестане звертати на них увагу.</p> <p>9. Не зловживайте стимулами для дитячих вражень - іграшками, поїздками тощо.</p> <p>Ю.Не порівнюйте дитину з іншими дітьми.</p>

Р е ж и м д н я у ч н і в

Поради батькам щодо режиму дня в житті школяра

Не можна:

- будити дитину в останню мить перед виходом до школи, виправдовуючи це великою любов'ю до дитини;
- годувати дитину перед школою і після неї бутербродами;
- вимагати від дитини лише відмінних і добрих результатів у школі, якщо вона до них не готова;
- відразу після шкільних уроків виконувати домашні завдання;
- позбавлять дітей ігор на свіжому повітрі через погані оцінки;
- примушувати дитину спати вдень після уроків або навпаки позбавляти її цього права;
- кричати на дитину, зокрема під час виконання домашніх завдань;
- примушувати дитину багато разів переписувати в зошит із чернетки;
- не робити оздоровчих пауз під час виконання домашніх завдань;
- чекати тата і маму, щоб розпочати виконувати уроки;
- сидіти біля телевізора або за комп'ютером більше 40 - 45 хвилин на день;
- дивитися перед сном фільми жахів і грати в галасливі ігри;
- сварити дитину перед сном;
- не проявляти рухову активність у вільний від уроків час;
- не вибачати дитині помилки і невдачі.

Життєвий ритм

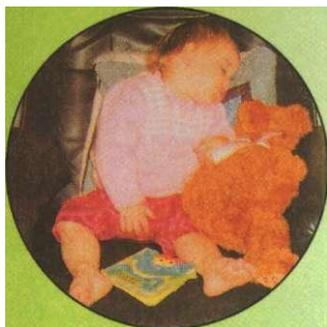
Той, хто планує свій час, досягає успіхів у будь-якій справі, якою займається: в навчанні, роботі, спорті. Щоб добре вчитися, працювати, треба вибирати посильні та конкретні завдання.

Відомо, що розумова і фізична активність людини змінюється протягом доби та тижня. Найвища ефективність розумової праці припадає на 10-13 та 15-18 години. Чи можеш це підтвердити на власному досвіді? Братися за серйозні справи рекомендують удень з 11 до 17 години. Вночі з 2 до 4 години людина припускається помилок навіть під час розв'язування простих математичних задач.

Досліджено, що у середині тижня працездатність більша, а на початку і в кінці - менша. Для відпочинку та відновлення сил маємо суботу і неділю.

Усе це враховується і під час складання розкладу уроків.

Фізична активність також змінюється протягом доби. Найсильнішими люди бувають з 8 до 12 та з 14 до 17 години, а найслабкішими – з 2 до 5 та з 12 до 14 години. Поспостерігай за собою щодо цього.

Коли ж людина відпочиває? Найкращий відпочинок - міцний сон. Людина спить третину свого життя. Здавалося б, це марно втрачений час. Проте сон і здоров'я взаємопов'язані. Сон необхідний для людини, він допомагає відновити сили.

Під час сну організм людини не відключається повністю. З пам'яті зникають випадкові враження дня, накопичується енергія.

Цікаво знати, що...

Цікавий випадок неспанья було зареєстровано в XIX ст. у Франції. Науковець М. Жуве спостерігав за чоловіком, який багато місяців замість

звичайного сну відпочивав ввечері лише 1-2 години. Цього йому було досить, щоб узагалі не спати. Ось кому можуть позаздрити люди, яким бракує часу!

Позбавлена сну людина стає роздратованою.

Досліджено, що тварина без сну гине через кілька діб. Коти сплять дві третини доби - тільки так вони можуть відновити сили.

Цікаво знати, що...

Третину людства називають «совами». Їм подобається пізно пробуджуватися і пізно засинати. «Совам» краще працювати до пізньої ночі, ніж вставати рано. Стверджують, що це - нащадки давніх мисливців, які ввечері чатували на здобич. Лише шоста частина людей люблять прокидатись із ранковою піснею жайворонка. Їх так і називають - «жайворонки». Це нащадки землеробів, які намагались завидна встигнути завершити роботу в полі. Більшість людей можуть пристосовуватися до обставин. Це «голуби».

Про втому організм повідомляє сам. Після тривалого бігу відчувається слабкість. Після напруженого читання розпливаються букви, іноді починає боліти голова. Найкраще чергувати різні види діяльності. Доки мозок і очі відпочивають, м'язи ніг і спини можуть працювати. Або навпаки. Організму потрібно давати час для відпочинку.

Цікаво знати, що...

За день людина може зробити 20 тисяч кроків. За життя можна умовно пройти відстань до Місяця або 9 разів обійти Землю по екватору.

Ти перевтомлюєшся, якщо не встигаєш повністю відновити сили. Знижуються працездатність, увага. Від перевтоми може різко піднятися температура, розболітися живіт, запаморочитися голова.

Щоб уникнути перевтоми, необхідно відпочити. Так, між уроками є перерви, під час вистави в театрі - антракти. Не нехтуй фізкультхвилинками!

Пам'ятай: перевтомі запобігають сон і будь-яка зміна діяльності.

Ти вже знаєш, що протягом доби для навчання і відпочинку, для їди та сну є сприятливі і несприятливі години. У таблиці 1 сприятливі години позначено кольором: для навчання - червоним; для сну - синім; для занять фізкультурою - жовтим; для їди - зеленим.

Таблиця 1

Види діяльності	Години доби																							
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Сон	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue	Blue															Blue	Blue	Blue	Blue
Навчання										Red	Red	Red	Red		Red	Red	Red	Red						
Заняття фізкультурою								Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow		Yellow	Yellow	Yellow								
Вживання їжі							Green						Green		Green			Green						

В і к о в і

о с о б л и в о с

т і п і д л і т к і в

П р о ф і л а к т и к а
Ш К І Д Л И В И Х
З В И Ч О К

Аналіз фактів і статистика

П'ята частина населення країни починає курити в 14 років.

За рік викурюється близько 100 мільярдів цигарок.

Деякі вдовольняються однією-двома цигарками за день, а деяким потрібно до 20 і більше цигарок (таблиця 1 на с. 112).

Статистика свідчить також, що кількість курців-чоловіків зменшується, а жінок — зростає, зростає і кількість жінок, хвороби котрих пов'язані з курінням.

Для молоді віком 14—17 років куріння стало улюбленим дозвіллям, серед них є вже затяті курці з п'ятирічним стажем. Є так звані «фахові» курці — через ризик, нервові перевантаження, стреси (шахтарі, будівельники, водії, моряки тощо).

Таблиця 1

Кількість цигарок на день, шт.	Курці, %	
	чоловіки	жінки
1—9	10	20
10—19	22	18
20—29	17	8
30 і більше	10	4

Хвороби, пов'язані з курінням

Куріння найактивніше призводить до захворювань, інвалідності й смерті. Кількість людей, що через нього пішли з життя, щороку сягає 70 тисяч. Для порівняння: внаслідок нещасних випадків щорічно гине 11 тисяч осіб.

Захворювання, спровоковані курінням:

- бронхіт, емфізит;
- хвороби серця, інфаркти;
- рак легенів та інші ракові захворювання;
- хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки.

85 % померлих від раку легенів — курці.

25 % померлих від інфаркту міокарда — курці.

У 40 років інфаркт мають насамперед курці.

Курці багато і часто кашляють, важко дихають.

Під час хірургічного втручання вони нерідко гинуть через ускладнення з диханням.

Курці мають проблеми із зубами, жовто-сірий колір обличчя, синці під очима, порушення кровообігу.

Як допомогти малолітньому курцеві?

1. Насамперед батьки мають самі першими кинути курити.
2. Ігри, відпочинок на свіжому повітрі, прогулянки, бесіди з дитиною — усе це допомагає їй відмовитися від куріння.
3. Не дорікати, а підтримувати, постійно твердити, що вони подолають цю звичку — аби було бажання.
4. Не ставитися зневажливо до друзів своєї дитини, не боятися їх, а допомагати їм усім боротися зі спокусою.

Поради курцям

1. Ви можете втішитися не лише курінням. Краще декілька разів глибоко вдихнути чи прогулятися. Наслідки будуть значно приємніші.
2. Замість цигарки візьміть у руку олівець і розгадайте кросворд. Або напишіть листа.
3. Куріння нібито налаштовує на діяльність. Але це самообман. Чим більше ви курите, тим важче активно діяти.
4. Ви вдаєтеся до цигарок, коли нервуєтеся. Спробуйте бодай вчасно розв'язувати свої проблеми — тоді не потребуватимете допінгу.
5. Важливе рішення треба як слід обміркувати, а куріння відволікає і не дає можливості зосередитися.
6. Щоразу, беручи цигарку, запитайте себе: чи хочу я курити? І здивуєтеся, збагнувши, що нерідко не хочете цього.

**Пам'ятка для батьків:
Діти, Інтернет, Мобільний зв'язок.**

Шановні батьки!

Змістом державної політики у сфері захисту суспільної моралі є створення необхідних правових, економічних та організаційних умов, які сприяють реалізації права на інформаційний простір, вільний від матеріалів, що становлять загрозу фізичному, інтелектуальному, морально- психологічному стану населення (ст. 5 Закон України „Про захист суспільної моралі“).

З метою реалізації та додержання вимог чинного законодавства у сфері захисту суспільної моралі, обігу продукції і видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру, продукції, що містить пропаганду культу насильства, жорстокості і порнографії, створено Національну експертну комісію України з питань захисту суспільної моралі (далі - Національна комісія).

Відповідно до статті 17 Закону України „Про захист суспільної моралі“ Національна комісія є постійним позавідомчим державним експертним і контролюючим органом, який діє відповідно до цього Закону та чинного законодавства України і є відповідальним за утвердження здорового способу життя, належного стану моральності суспільства, контролює обіг продукції і видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру.

Рішення Національної комісії, прийняті в межах її повноважень, є обов'язковими для розгляду центральними і місцевими органами влади,

засобами масової інформації всіх форм власності, а також фізичними та юридичними особами.

Відповідно до статей 2, 6 Закону України „Про захист суспільної моралі” виробництво та обіг у будь-якій формі продукції порнографічного характеру в Україні забороняються. Критерії віднесення продукції до такої, що має порнографічний характер, встановлюються спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері культури та мистецтв.

Виробництво та обіг у будь-якій формі продукції еротичного характеру та продукції, що містить елементи насильства та жорстокості, дозволяються виключно за умови дотримання обмежень, встановлених законодавством.

Забороняються виробництво та розповсюдження продукції, яка:

- ❖ пропагує війну, національну та релігійну ворожнечу, зміну шляхом насильства конституційного ладу або територіальної цілісності України; пропагує фашизм та неофашизм;
- ❖ принижує або ображає націю чи особистість за національною ознакою;
- ❖ пропагує бузувірство, блюзнірство, неповагу до національних і релігійних святинь;
- ❖ принижує особистість, є проявом знущання з приводу фізичних вад (каліцтва), з душевнохворих, літніх людей;
- ❖ пропагує невігластво, неповагу до батьків;
- ❖ пропагує наркоманію, токсикоманію, алкоголізм, тютюнопаління та інші шкідливі звички.

З високими темпами розвитку науково-технічного прогресу, зокрема, електронної техніки та можливостей обміну інформацією постало питання захисту дітей від інформації, яка несе загрозу морально-психічному здоров'ю.

Працівниками Національної комісії проводиться робота щодо виявлення цієї інформації у засобах масової інформації на будь-яких носіях, в тому числі, розповсюдження її за допомогою мобільних телефонів та всесвітньої мережі Інтернет.

Мобільний телефон та порнографія

Порнографія стає одним з локомотивів розвитку мобільного зв'язку, так як і раніше вона допомогла розповсюдженню відеомагнітофонів та Інтернету. В Європі продаж розваг для дорослих, які можна отримати в мобільні телефони, вже став бізнесом, що приносить мільйони доларів. Користувачі стільникового зв'язку вже витрачають десятки мільйонів на рік на „контент для дорослих". У числі розповсюджувачів порнографії опинилися такі компанії, як гігант мобільного зв'язку Vodafone (Водафон) - названий однією з британських газет „Vodafilth" (filth - „розпуста"). На думку експертів, до 2009 р. статки „мобільного" порно у всьому світі склали \$2 мільярди. Індустрія мобільного телебачення вражена тим, що 30 відсотків відео-контенту, відтворюваного на мобільних пристроях, є порнографічними.

На території СНД, за даними деяких провайдерів, еротика і порнографія складає не менше третини всього ринку мобільних картинок. Еротика користується великою популярністю у всіх сферах індустрії розваг і мобільний контент не є винятком. Найбільш

популярними залишаються ^AP-сайти порнографічного змісту. При цьому аналітики відзначають, що типовим споживачем мобільного порноконтенту є молодь та діти.

Діти в Інтернет

Проблема безпеки дітей в мережі Інтернет вже не здається Україні такою далекою. Ніхто не може заперечити, що на сьогоднішній день вона постала особливо гостро. Відомо, що підлітки у період заниженої самооцінки шукають підтримки серед своїх друзів, а не у родинному колі. Старші підлітки, бажаючи незалежності, мають потребу ототожнювати себе з певною групою й схильні порівнювати цінності своєї сім'ї та своїх товаришів.

Що роблять підлітки в он-лайні

В он-лайні підлітки завантажують музику, використовують обмін миттєвими повідомленнями, електронну пошту та грають в он-лайн ігри. За допомогою пошукових серверів підлітки знаходять інформацію

будь-якого змісту та якості в мережі Інтернет. Більшість підлітків реєструються у приватних чатах та спілкуються на будь-які теми, видаючи себе за дорослих. Хлопці в цьому віці надають перевагу всьому, що виходить за межі дозволеного: брутальний гумор, насильство, азартні ігри, еротичні та порно сайти. Дівчатам, які мають занижену самооцінку, подобається розміщувати провокаційні фото, вони схильні на фривольні розмови, видаючи себе за дорослих жінок, в результаті чого стають жертвами сексуальних домагань.

Як забезпечити безпеку дітей в мережі Інтернет

Пропонуємо декілька рекомендацій, які слід взяти до уваги:

- > розміщуйте комп'ютери з Internet-з'єднанням поза межами кімнати вашої дитини;
- > поговоріть зі своїми дітьми про друзів, з яким вони спілкуються в он-лайн, довідайтесь як вони проводять дозвілля і чим захоплюються;
- > цікавтесь які веб-сайти вони відвідують та з ким розмовляють;
- > вивчіть програми, які фільтрують отримання інформації з мережі Інтернет, наприклад, Батьківський контроль в Windows*;
- > наполягайте на тому, щоб ваші діти ніколи не погоджувалися зустрічатися зі своїм он-лайновим другом без Вашого відома;
- > навчіть своїх дітей ніколи не надавати особисту інформацію про себе та свою родину електронною поштою та в різних реєстраційних формах, які пропонуються власниками сайтів;
- > контролюйте інформацію, яку завантажує дитина (фільми, музику, ігри, тощо);
- > цікавтесь чи не відвідують діти сайти з агресивним змістом;
- > навчіть своїх дітей відповідальному та етичному поведженню в он-лайн. Вони не повинні використовувати Інтернет мережу для розповсюдження пліток, погроз іншим та хуліганських дій;
- > переконайтеся, що діти консультуються з Вами, щодо будь-яких фінансових операції, здійснюючи замовлення, купівлю або продаж через Інтернет мережу;
- > інформуйте дітей стосовно потенційного ризику під час їх участі у будь-яких іграх та розвагах;

> розмовляйте як з рівним партнером, демонструючи свою турботу про суспільну мораль. Використовуючи ці рекомендації, Ви маєте нагоду максимально захистити дитину від негативного впливу всесвітньої мережі Інтернет. Але пам'ятайте, Інтернет, це не тільки осередок розпусти та жорстокості, але й найбагатша в світі бібліотека знань, розваг, спілкування та інших корисних речей. Ви повинні навчити свою дитину правильно користуватися цим невичерпним джерелом інформації.

Та найголовніше, дитина повинна розуміти, що Ви не позбавляєте її вільного доступу до комп'ютера, а, насамперед, оберігаєте. *Дитина повинна Вам довіряти.*

П р а в о в и й
К О Н С У Л ь Т П
У Н К Т

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ батьків відносно виховання, навчання та утримання неповнолітніх дітей

відповідно до статей Сімейного кодексу України

- обов'язок батьків забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я;
- обов'язок батьків зареєструвати народження дитини в державному органі реєстрації актів цивільного стану;
- батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини;
- батьки зобов'язані піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток;
- батьки зобов'язані забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя;
- батьки зобов'язані поважати дитину;
- забороняються будь-які види експлуатації батьками своєї дитини;
- забороняються фізичні покарання дитини батьками, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність;
- батьки мають переважне право перед іншими особами на особисте виховання дитини;
- ухилення батьків від виконання батьківських обов'язків є підставою для покладання на них відповідальності, встановленої законом;
- батьки мають право обирати форми та методи виховання, крім тих, які суперечать закону, моральним засадам суспільства;

Я Маю
право
знаТИ
СВОї права

БАТЬКАМ ПРО ПРАВА ДИТИНИ

Усі люди на Землі мають рівні права та свободи. Ці права закріплені Загальною Декларацією прав людини, що прийнята Генеральною Асамблеєю ООН в 1948 році.

Ваша дитина, як будь – яка інша людина, має різні людські права. Права дитини закріплені Конвенцією про права дитини, проголошеною Генеральною Асамблеєю ООН 20.02.1989р.

Кожна дитина має право:

- на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального та соціального розвитку;
- на захист здоров'я та медико-санітарне обслуговування;
- на захист від поганого поводження, від відсутності турботи з боку батьків, або тих, хто забезпечує за нею догляд;
- на захист від жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність людини, видів дій чи покарання;
- на захист від будь-якого покарання;
- на захист від сексуальних домагань;
- на проживання з батьками та на підтримку контакту з батьками у разі їх розлучення;
- на вільне висловлювання поглядів з усіх питань, що стосуються життя;
- на свободу думки, совісті, віросповідання;
- на особисте життя, на недоторканість житла, таємницю кореспонденції.

Що батьки можуть зробити для своєї дитини?

- Пам'ятати, що дитина - це окрема особистість, яка має свої власні почуття, бажання, думки, потреби, які належить поважати.
- Забезпечити її фізичну безпеку. Упевнитися, що вона знає телефони 01, 02, 03, 04, імена та телефони близьких родичів і сусідів.
- Навчити її казати «Ні», навчити захищатися, вміти поводитися безпечно.
- Негайно припинити фізичну і словесну агресію щодо неї та інших людей.
- Знайти час для щирої розмови з дитиною кожного дня. Ділитися з дитиною своїми почуттями й думками.
- Пам'ятати про її вік та про те, що вона має особистісні особливості.
- Залучати її до обговорення тих сімейних проблем, які можуть бути для неї доступними.
- Залучати дитину до створення сімейних правил.

Пам'ятайте!

Дитина поважатиме права інших людей, якщо її права будуть поважатися, якщо вона сама буде складати правила поведінки і нести за них відповідальність. ***Де можна більше дізнатися про права своїх дітей?*** Загальна Декларація прав дитини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948р.

Конвенція про права дитини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 20.02.1989р.

Правовий poradник для учнів, батьків, педагогів

Однією із актуальних проблем, над вирішенням якої у співпраці з органами учнівського самоврядування, батьками та органами місцевого самоврядування працює пед-колектив школи № 3 м. Котовська, є виховання правової культури учнів і батьків. Без цього неможливо виховати вільну особистість, яка усвідомлює свої права, обов'язки і відповідальність перед суспільством та державою.

Ця робота здійснюється систематично із залученням до неї працівників міського відділу в справах сім'ї, дітей та молоді, служби у справах неповнолітніх, центру соціальних служб для молоді із використанням інтерактивних виховних технологій: ток-шоу, круглих столів, дискусій, ділових і рольових ігор.

Результатом цієї співпраці стала розробка матеріалів для запропонованого вашій увазі правового poradника, матеріалами якого можуть користуватися класні керівники, учні та їхні батьки.

Працюючи понад 20 років на посаді заступника директора школи, з виховної роботи, я дійшла висновку, що правова освіта є найефективнішим чинником запобігання правопорушенням та злочинності серед підлітків.

Кримінальна відповідальність неповнолітніх

Встановлення певного мінімального віку кримінальної відповідальності пов'язане з фізіологічним процесом поступового формування здібностей особи по досягненні певного віку усвідомлювати свої дії, управляти ними та розуміти небезпечність певних вчинків.

Згідно зі ст. 22 Кримінального кодексу України (надалі ККУ), відповідальність за деякі злочини настає з 14 років. Тому перелік злочинів, за які можлива кримінальна відповідальність, обумовлена,

головним чином, не їхньою тяжкістю (як це помилково вважають), а саме можливістю усвідомлювати суспільно небезпечний характер відповідних дій навіть у 14-річному віці.

Вчинення злочину неповнолітніми розглядають як пом'якшувальну обставину.

Основними видами покарань неповнолітніх

є:

- штраф;
- громадські роботи;
- виправні роботи;
- арешт;
- позбавлення волі на певний термін.

У всіх випадках покарання у вигляді позбавлення волі неповнолітньому не може бути призначено більш ніж 15 років, зокрема й призначення покарання за сукупністю злочинів чи сукупністю вироків.

Кримінальна відповідальність неповнолітніх настає з 16 років.

Враховуючи те, що кримінальна відповідальність неповнолітніх за своєю формою та змістом досить специфічна, ст. 104 ККУ передбачає умови та порядок звільнення неповнолітньої особи від відбування покарання з випробуванням. Ця стаття може бути застосована до неповнолітнього лише в разі його засудження до позбавлення волі.

Якщо неповнолітній не вчинить нового злочину, то після закінчення іспитового терміну, засудження скасовують, і визнають його не судимим. У разі вчинення нового

злочину гад час іспитового терміну, суд призначає засудженому покарання за новий злочин і повністю або частково приєднує покарання, призначене за попередній злочин.

Формою реалізації кримінальної відповідальності, яка не пов'язана із застосуванням кримінального покарання, є застосування примусових заходів виховного характеру.

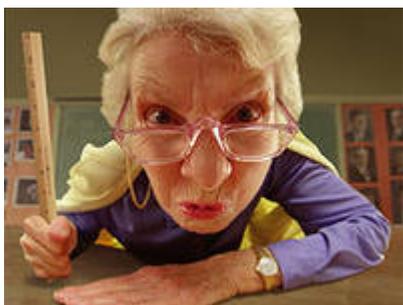
Ст. 105 ККУ містить вичерпний перелік примусових заходів виховного характеру, що можуть бути застосовані до неповнолітніх:

- застереження;
- обмеження дозвілля та встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього;
- передача неповнолітнього під нагляд батьків або осіб, які їх замінюють, або під нагляд педагогічного колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання. Неповнолітній може бути переданий під нагляд педагогічному колективу навчального закладу тільки за місцем навчання, трудовому колективу — за місцем роботи, за умови, що цей колектив спроможний здійснювати належний контроль за поведінкою неповнолітнього та позитивно впливати на його виховання;
- покладання на неповнолітнього, який досягнув 15-річного віку і має майно, кошти або заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків;
- доправлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків аж до його виправлення, але на термін, що не перевищує 3-х років. Умови перебування неповнолітніх у цих установах та порядок їх залишення визначає закон.

Як правило, примусові заходи виховного характеру застосовують до осіб, які вперше вчинили злочин, що не являє великої (успішної) небезпеки. Доправлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків означає зарахування його до спеціальної школи або професійно-технічного училища. Це найсуворіший примусовий захід виховного характеру.

Під час вирішення цього питання суд враховує, зокрема, те, що неповнолітній важко піддається вихованню, вийшов з-під батьківського впливу чи впливу педагогічного або трудового колективу, підпав під негативний вплив інших осіб тощо.

До спеціальної школи доправляють неповнолітніх правопорушників віком від 11 до 14 років, а до спеціальних училищ — від 14 і до досягнення правопорушником 18-річного віку. Не підлягають доправленню та прийому до спеціального училища неповнолітні, які раніше відбували покарання в місцях позбавлення волі.

**Права і обов'язки підлітків
у контактах із органами правопорядку**
*Поради щодо уникнення
неприємностей з боку закону*

- Не ходи вулицями сам у пізній час без дорослих, не шукай собі пригод у небезпечних місцях (на будівельних майданчиках, пустирях, у лісосмугах).
- Ніколи не відчиняй дверей квартири стороннім людям.
- Не спілкуйся з підозрілими особами, відмовляйся від їхніх доручень: щось кудись віднести або передати на словах.
- Не наближайся до п'яних та до людей, які поведуться неадекватно, бо вони можуть бути здатними до непередбачуваних дій.
- Не вживай речовин сумнівного або токсичного (клей, ацетон тощо) походження. Пам'ятай, що правопорушення, скоєне в стадії алкогольного чи наркотичного сп'яніння обтяжує провину.
- Не носи з собою предметів (ніж, кийок тощо), наявність яких може викликати підозру.
- Не будь надто самовпевненим у своїй силі, у сумнівній ситуації краще звернися по допомогу до дорослих.

Як треба поводитись, якщо тебе затримали працівники міліції

- Не тікай та не чини опору працівникам міліції.
- У якій би ролі ти не потрапив до міліції (свідка, потерпілого, правопорушника), твої права мають відстоювати твої законні представники, насамперед батьки чи особи, що їх замінюють.
- Будь чемним з працівниками міліції, не намагайся їх залякувати своїми «впливовими» знайомствами.

- Знай свої права. Вимагай від працівників міліції пояснення причин твого затримання та обов'язкового роз'яснення твоїх прав.
- Не бреш, якщо не хочеш казати правду. Краще мовчи — ти маєш на це право.
- Обов'язково повідомляй працівникам міліції своє прізвище, ім'я, по батькові, дату народження та домашню адресу. Якщо ти приховуєш ці відомості й твоїх батьків через це не буде знайдено, тебе можуть помістити до дитячого приймальника-розподільника на 30 діб, а це тобі не піде на користь.

Триваліше затримання (арешт) можливе тільки з санкції (дозволу) прокурора. Наприклад, коли неповнолітнього затримано на місці злочину.

**Якщо сталося так, що тебе затримали працівники міліції,
запам'ятай:**

- Працівники міліції мають право затримати підозрілого неповнолітнього тільки на 3 години для з'ясування його особи.
- Під час складання протоколу про затримання краще бути ввічливим, давати правдиву інформацію про себе (прізвище, ім'я, свій вік та адресу). Це допоможе швидше знайти твоїх батьків, які є твоїми законними представниками.
- Дуже важливо, щоб протокол затримання було оформлено правильно. Тому перед тим як підписати протокол, уважно прочитай його, бажано запам'ятати його зміст, а також дату та час твого затримання.
- Про свої потреби та права бажано вести розмову зі співробітником кримінальної міліції в справах неповнолітніх.
- Тобі зобов'язані, у разі необхідності, надати медичну допомогу, ти маєш право зателефонувати батькам.

- Тебе не мають права тримати в камері попереднього слідства разом з дорослими.
- Міліція не має права допитувати тебе без присутності твоїх батьків, адвоката, педагога, які є твоїми законними представниками. Затримувати тебе мають право не більше ніж на 8 годин після з'ясування твоєї особи.
- У разі скоєння тобою правопорушення, через 72 години тобі має бути пред'явлено звинувачення.
- Але не забувай, що за постановою прокурора тебе можуть помістити і до слідчого ізолятора.
- У слідчому ізоляторі неповнолітні мають мешкати окремо від дорослих.
- Якщо тобі довелося побувати в міліції в будь-якій ролі (свідка, потерпілого або правопорушника), головне для тебе — зробити правильні висновки. Такі випадки не додадуть тобі ні авторитету, ні слави.
- Детальнішу інформацію про свої права ти можеш отримати в службі у справах неповнолітніх та центрі соціальних служб для молоді за місцем проживання.

Права й обов'язки батьків

із виховання дітей

Визначення прав і обов'язків батьків та дітей викладено в Кодексі про шлюб та сім'ю України (КпШС України).

Цей Кодекс встановлює порядок та умови одруження, регулює особисті та майнові відносини, які виникають у сім'ї між подружжям, між батьками та дітьми.

о

Право на виховання дітей є передумовою здійснення обов'язків з виховання. Право та обов'язок батьків неможливо відокремити від їхньої особи. Відмовитися від прав і обов'язків щодо піклування про здоров'я, фізичний, духовний, моральний розвиток, навчання й підготовку до праці дітей вони не можуть, а можуть тільки втратити їх за рішенням суду. Така втрата тягне за собою надзвичайні наслідки — цілковите скасування прав та обов'язків стосовно дітей, за винятком одного — матеріального утримання.

Підстави, за наявності яких може постати питання про позбавлення батьківських прав, передбачені ст. 70 Кодексу про шлюб та сім'ю України. Таке питання може постати, коли буде встановлено, що:

- батьки ухиляються від виконання своїх обов'язків щодо навчання й виховання дітей;
- батьки відмовляються без поважних причин забрати дитину з пологового будинку;
- батьки відмовляються без поважних причин забрати дитину з лікувально-профілактичних чи навчально-виховних закладів;
- батьки зловживають батьківськими правами, жорстоко поводяться з дітьми;

— батьки шкідливо впливають на дітей своєю аморальною, антигромадською поведінкою;

— батьки є хронічними алкоголіками чи наркоманами.

Кожна із вказаних підстав є самостійною умовою для вирішення питань про позбавлення батьківських прав, яке здійснюється тільки в судовому порядку.

Цей перелік підстав свідчить про те, що батьки можуть бути позбавлені батьківських прав за порушення вимог ст. 61 КпШС України, де передбачено, що батьки мають право і зобов'язані виховувати своїх дітей, піклуватися про їхнє здоров'я, фізичний, духовний та моральний розвиток, навчання, готувати їх до праці.

Ст. 59 КпШС України проголошує, що батько та мати мають рівні права й обов'язки щодо своїх дітей і тоді, коли шлюб між ними розірвано. Тому, коли йде мова про позбавлення батьківських прав, слід розуміти, що позбавлення, може стосуватись як батька, так і матері або обох батьків.

Для захисту інтересів дитини суд може ухвалити рішення про відібрання дитини без позбавлення батьківських прав і передачу на опікування органу опіки і піклування. Воно може мати місце тоді, коли подальше перебування дитини в осіб, у яких вона перебуває, загрожує її здоров'ю, вихованню й небезпечно для неї (дитина залишається без їжі, одягу, необхідного постійного догляду, ст. 76 КпШС України).

Позбавлення батьківських прав щодо неповнолітніх дітей є надзвичайним засобом впливу на батьків. Але навіть рішення суду з цього питання не є остаточним вироком. Наше гуманне законодавство передбачило поновлення в батьківських правах (ст. 75 КпШС України), можливе, якщо цілого потребують інтереси дітей і якщо дітей не всиновлено. Поновлення в батьківських правах здійснюється тільки в

судовому порядку, якщо буде встановлено наскільки змінились обставини, що були підставою для позбавлення батьківських прав.

Адміністративна відповідальність батьків

Адміністративна відповідальність батьків встановлена, виходячи із вимог Кодексу про адміністративні порушення (КпШП), за ухиляння від виконання своїх обов'язків:

— ст. 184, част. 1 (за систематичне ухиляння від виконання обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей (за наявності підтверджувальних документів));

— ст. 184, част. 2 (передбачена відповідальність за ті ж до, які вчинені повторно протягом року після накладання адміністративного стягнення за першою частиною цієї статті (за наявності підтверджувальних документів));

— ст. 184, част. 3 (за вчинення неповнолітнім у віці від 14 до 16 років правопорушення, яке передбачає відповідальність згідно з Кодексом про адміністративні правопорушення);

— ст. 184, част. 4 (до неповнолітніх, які відповідно до ст. 22 Кримінального Кодексу не є суб'єктами злочину і не можуть нести кримінальної відповідальності, застосовують примусові заходи виховного характеру, які передбачені ст. 105 ККУ, а батьки несуть адміністративну відповідальність).

Зловживання батьківськими правами може бути в різних формах і з різними наслідками для батьків.

Так, постійне завдання дитині тілесних ушкоджень є підставою не тільки для позбавлення батьків чи одного з них) прав, а й притягнення до кримінальної відповідальності за злочин проти здоров'я дитини. Законом передбачено, що, якщо суд під час позбавлення батьківських прав виявить у діях батьків ознаки злочину, то, відповідно до ст. 70

КпШС України, він може сам порушити кримінальну справу або повідомити про це прокурора, який має вирішити це питання по суті.

Кримінальна відповідальність батьків

У ст. 52 Конституції України сказано, що будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом.

У ККУ передбачено покарання (ст. 304): обмеження або позбавлення волі на термін до 5 років за втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, пияцтво, заняття жебрацтвом, азартними іграми.

У ст. 303 ККУ (проституція або примушування та "втягнення до занять проституцією), у част. 3 сказано: дії, вчинені щодо неповнолітнього або організованою групою караються позбавленням волі на строк від 3 до 5 років.

У ст. 307 (309) ККУ про «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання; зберігання, перевезення чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їхніх аналогів» сказано, що такі дії із залученням неповнолітнього караються позбавленням волі на строк від 5 до 10 (12) років.

Ст. 324 ККУ охороняє здоров'я неповнолітніх. Схиляння неповнолітніх до вживання одурманювальних засобів, що не є наркотичними або психотропними, тягне покарання обмеженням або позбавленням волі на термін до 3 років.

Запобігання насильству в сім'ї

Насильство в сім'ї — будь-які умнеш дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї стосовно іншого її члена, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і завдають йому моральної шкоди, шкоди його фізичному чи психічному здоров'ю.

Фізичне насильство в сім'ї — умисне завдання одним членом сім'ї іншому побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного або психічного здоров'я, завдання шкоди його честі та гідності.

Фізичні ознаки насильства:

- зовнішні ушкодження (відбита пальців, паска, сліди цигарок тощо);
- ушкодження внутрішніх органів і кісток, які не є наслідком нещасних випадків.

Психічні ознаки насильства:

- боязнь фізичного контакту з дорослими;
- намагання приховати причину травми;
- нічні кошмари і страхи;
- самотність, відсутність друзів;
- негативізм, агресивність, жорстоке ставлення до тварин;
- суїцидальні спроби.

Сексуальне насильство в сім'ї — протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканність іншого, а також дії сексуального характеру стосовно до неповнолітнього члена сім'ї.

Фізичні ознаки сексуального насильства:

- ушкодження статевих органів;
- захворювання, що передаються статевим шляхом;
- вагітність.

Психічні ознаки сексуального насильства:

- нічні кошмари і страхи;
- депресія, низька самооцінка;
- невідповідні віковій сексуальні ігри і знання про сексуальну поведінку;
- намагання повністю закрити своє тіло;

- експлібіціонізм;
- проституція.

Психічне насильство в сім'ї — насильство, пов'язане з впливом одного члена сім'ї на психіку іншого шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими перший навмисно спричиняє емоційну невпевненість, нездатність захистити себе та може завдавати і завдає шкоди психічному здоров'ю.

Ознаки психічного насильства:

- затримка фізичного і розумового розвитку дитини;
- енурез, нервовий тік;
- постійно сумний вигляд;
- різноманітні соматичні захворювання;
- неспокій, тривожність;
- порушення сну;
- тривалий пригнічений стан;
- агресивність;
- схильність до усамітнення;
- невміння спілкуватися.

Економічне насильство в сім'ї — умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого житла, їжі, одягу та іншого майна або коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я.

Ознаки економічного насильства:

- відсутність адекватних віку і потребам дитини їжі, одягу, житла, медичної допомоги, освіти;
- викрадання їжі;
- санітарно-гігієнічна недбалість;
- хворобливість;
- агресивність.

Жертва насильства в сім'ї — член сім'ї, який постраждав від фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства з боку іншого члена сім'ї.

Запобігання насильству в сім'ї — система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї.

Захисний припис — спеціальна форма реагування служби дільничних інспекторів міліції та кримінальної міліції у справах неповнолітніх щодо жертви насильства в сім'ї, яким особі, що вчинила це насильство, заборонено вчиняти певні дії стосовно жертви насильства в сім'ї.

Віктимна поведінка — поведінка потенціальної жертви насильства в сім'ї, що провокує це насильство.

Органи й установи, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї:

1. Спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань запобігання насильству в сім'ї.
2. Служба дільничних інспекторів міліції та кримінальна міліція в справах неповнолітніх.
3. Органи опіки і піклування.
4. Спеціалізовані установи для жертв насильства в сім'ї:
 - кризові центри для жертв насильства в сім'ї та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї;

- центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї.

Підстави для вжиття заходів із запобігання насильству в сім'ї:

- заява про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства;
- висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї бажання щодо вжиття заходів із запобігання насильству в сім'ї, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто;

Покарання: "за" і "проти"

Консультація для батьків.

Готових рецептів та моделей виховання не існує. Але прислухатися час від часу до порад фахівців варто. Адже у вихованні дітей батьки нерідко припускаються грубих помилок, яких могло б і не бути, якби дорослі мали за звичку переглядати спеціальну науково-методичну літературу, відвідувати консультації в педагогів та психологів.

Насамперед, повірте в унікальність та неповторність своєї дитини. Вона не є точною копією вас самих. Тож не варто вимагати від сина чи доньки реалізації вашої життєвої програми та досягнення ваших цілей. Надайте дитині право прожити своє життя так, як прагне саме вона.

Приймайте дитину такою, якою вона є: р усіма недоліками, слабостями й достоїнствами. Спирайтеся на сильні сторони її особистості.

Не соромтеся демонструвати дитині свою любов. Нехай вона зрозуміє, що ви любитимете її за будь-яких обставин.

Не бійтеся "залюбити" малюка: беріть його на коліна, дивіться в очі, обнімайте і цілуйте дитину (звичайно, якщо вона сама того бажає). Проте пильнуйте, щоб ваша любов не перетворилася на всюдозволеність

та бездоглядність. Установіть чіткі межі й заборони (бажано, щоб їх було небагато) і суворо дотримуйтеся їх. Але в цих межах дайте дитині можливість діяти вільно.

Покарання: "за" і "проти"

Не поспішайте покарати. Намагайтеся впливати на дитину проханнями (які, звичайно, відповідають її вікові та можливостям). Це найефективніший спосіб щось пояснити.

Вдаватися до покарань варто лише в крайньому разі. Покарання має відповідати вчинку, і дитина повинна розуміти, за що її карають. Надмірне покарання може негативно позначитися на психічному та фізичному здоров'ї дитини. Тож перш ніж вдаватися до такої виховної міри впливу, зважте сто разів усі за та проти. Частіше використовуйте ласку як засіб виховного впливу та заохочення, ніж покарання та осуд.

Зробити правильний вибір вам допоможе ця пам'ятка.

Покарання — серйозний замах на фізичне та психічне здоров'я дитини.

Навіть якщо дитина завинила, не забирайте в неї подарунків, які вона перед тим отримала. Не залишайте її без похвали чи винагороди, що вона їх заслужила вже після того, як завинила.

Не карайте дитину із запізненням. Краще вже не карати зовсім, адже запізніле покарання не дає малюкові змоги виправитися.

Не нагадуйте дитині про її "старі гріхи". Не заважайте їй "починати життя спочатку". Покараний — вибачений. Інцидент вичерпано!

Незалежно від ступеня провини та повноти усвідомлення дитиною своєї помилки, вона не повинна сприймати покарання як свідчення переваги вашої сили над її слабкістю, як приниження її гідності.

Дитина має боятися не покарання, а того, що вас засмутить її вчинок, вашого розпачу через необхідність вдаватися до такого виховного заходу.

Шведську дитячу письменницю Астрід Ліндгрєн завжди непокоїло жорстоке ставлення батьків до своїх дітей. "Скільки дітей отримали свої перші уроки насильства від тих, кого любили, — від власних батьків — і потім понесли цю "мудрість" далі, передаючи її з покоління в покоління!" — писала письменниця. На підтвердження того, що покарання — надзвичайно важкий іспит для дитини, Астрід Ліндгрєн розповіла досить повчальну історію, почуту від однієї жінки.

"Колись люди вважали, що виховання без різки неможливе. Сама жінка в це не дуже й вірила. Проте одного разу її маленький син добряче завинив. І їй тоді здалося, що він заслуговує на покарання. Жінка наказала хлоп'яті піти й самому зірвати різку. Той пішов і його довго не було. Нарешті він повернувся весь у сльозах і сказав: "Різки я не знайшов, але ось тобі камінь, який ти можеш у мене кинути". Мати розплакалася, бо раптом побачила всю ситуацію очима дитини. Хлопчик, мабуть, розмірковував: "Якщо мати хоче зробити мені боляче, для цього підійде й звичайний камінь". Жінка поклала той камінець на кухонну полицю, де він і лишався багато років по тому як вічне нагадування про обіцянку, яку дала тоді жінка сама собі: "Жодного насильства!"

Так, дорослі мають забути про насильство щодо дітей. Жорстокі методи виховання принижують особисту гідність малих, призводять до серйозних психологічних стресів. А сучасному малюкові і так доводиться жити в умовах підвищеного стресу. Батьки зазвичай не зважають на відмінність між тим, як вони сприймають світ, та як його сприймає дитина. Вони практично пригнічують її зайвою інформацією та непосильними для неї емоційними і фізичними навантаженнями. Усе це не минає для дитини безслідно: в сучасних малят з'являються такі

"дорослі" захворювання, як безсоння, виразка, коліт, мігрень. Є над чим замислитися, чи не так?

Причиною неадекватної поведінки дитини, психічних розладів можуть стати навіть щоденні побутові розмови батьків з малюком. Адже більшість дорослих часто зовсім не зважає на дрібні зауваження та вирази, які зазвичай використовують у своєму мовленні, спілкуючись з дитиною. А саме ці "дрібниці" інколи дуже сильно впливають на дитину і здатні сформувати в неї стійкий негативізм щодо батьків.

Дитинство без насильства!

На жаль тисячі українських дітей страждають від жорстокого поводження. Діти мають право на захист від приниження та насильства, яке карається законом. Більшість батьків замислюються, чи правильно вони себе поведуть з дитиною. Звичайно, немає ідеальних батьків. Усі вони мають труднощі і іноді не впевнені, чи добре виховують своїх дітей. Однією з проблем, що найбільше непокоїть батьків, є питання поведінки: що треба зробити аби діти поводитися добре?

Скористайтесь нашими порадами:

1. **Подавайте дітям приклад доброї поведінки.** Діти вчаться, наслідуючи поведінку дорослих. Ваша поведінка - приклад для наслідування.

2. **Змінюйте оточення, а не дитину.** Краще тримати цінні, крихкі та небезпечні предмети у недоступних для дітей місцях, аніж потім карати дітей за їхню природну цікавість.

3. **Висловлюйте свої бажання позитивно.** Кажіть дітям, чого ви від них очікуєте, замість того, чого НЕ бажаєте.

4. **Висувайте реальні вимоги.** Запитуйте себе, чи відповідають Ваші вимоги віку дитини, ситуації, в якій вона опинилася. Ви маєте бути більш терпимими до маленьких та хворих дітей.

5. **Не надавайте надто великого значення заохоченням і покаранням.** В міру дорослішання дитини покарання і заохочення стають все менш результативними. Пояснюйте причину, яка впливає на Ваше рішення. Прагніть до компромісу у спілкуванні зі старшими дітьми, а з меншими - використовуйте тактику переключення уваги.

6. **Обирайте виховання без побиття та крику.** На початку це може здаватися результативним, однак незабаром виявиться: щоразу Ви змушені бити все з більшою силою, щоб досягти бажаного результату. Крик або постійні докори є також шкідливими та можуть призвести до тривалих проблем емоційного характеру.

7. **Покарання не допомагають дитині виробити навички самоконтролю і поваги до інших.** Пам'ятайте, коли дитина дістала ляпас, вона стає надто сердитою, знервованою та збудженою, тому не може зрозуміти, за що і чому її покарано.

8. **Допомагайте дітям вести себе краще, даючи їм вибір.** Не сперечайтесь з дітьми про справи, які не мають великого значення. Дозволяйте їм зробити вибір: нехай вони самі вирішують, у що одягатися чи що їсти. Це попередить прояви образи та непокори з боку дитини. Вона не дорікатиме, що Ви її постійно контролюєте.

9. Прислуховуйтеся до того, що говорить Ваша дитина.

10. Цікавтеся тим, що вона робить і відчуває.

І головне - пам'ятайте, що любов є найважливішою потребою усіх дітей і однією з основних передумов позитивної поведінки дитини.

Про факти жорстокого поводження з дітьми або реальну загрозу їх вчинення повідомте службу у справах неповнолітніх чи соціальну службу, або зателефонуйте на Всеукраїнську дитячу лінію

«Телефон довіри» 8 800 500 21 80 (дзвінки безкоштовні)

К О Н С У Л Ь Т П

У Н К Т

В Ч И Т Е Л І В-п р е

Д М Е Т Н И К І В

Трудове виховання в сім'ї

✓ Якомога раніше залучати дітей до праці, самостійної діяльності, самостійного мислення.

✓ Реалізовувати виховну функцію праці, прагнути зробити працю дітей осмисленою і натхненною турботою про людей, наповнювати її економічним змістом.

✓ Використовувати гру-працю як засіб розвитку активності дітей, стимулювання їх вільної ініціативної діяльності.

✓ Враховувати бажання і можливості дітей.

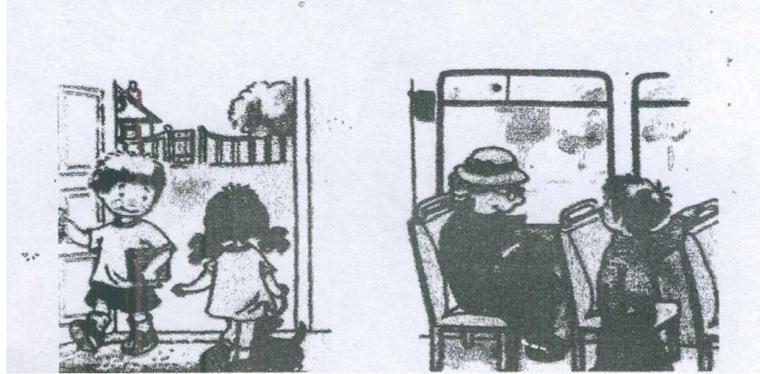
✓ Навчати дитину виконанню трудового завдання, (визначити, що повинно бути зроблено; ознайомити із завданням, позначити, яким повинен бути результат; пояснити, чому дитині необхідно цьому навчитися; спільно із нею обговорити, якими будуть результати у разі невиконання завдання.)

✓ Практикувати в сім'ї сумісну працю дітей і дорослих.

✓ Посилювати змістовний аспект праці. Для цього слід відбирати зміст, що відбиває нові, перспективні виховні завдання; реалізовувати пізнавальний і творчий потенціал праці, розкривати практичну значущість праці; обґрунтовувати творчі і досить складні завдання, що вимагають етично-вольових зусиль дітей і що розвивають у них допитливість, бажання долати труднощі, досягати успіху.

✓ При організації праці дітей враховувати три рівні допомоги, відповідні трьом рівням відповідальності. Перший рівень - дитині потрібно допомагати у виконанні роботи або робити її разом з нею; другий - є необхідність у контролі або нагадуванні; третій - дитина виконує роботу без сторонньої допомоги.

ЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СІМ'Ї

Людина подібна дробу, чисельник є те» чим вона є насправді, а знаменник - те, що вона про себе думає. Чим більший знаменник, тим менший дріб.

Л. М.Толстой

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ БАТЬКІВ

1. Не демонструйте своїй дитині показну ввічливість і чуйність. Дуже швидко вона почне вас наслідувати і чинити так насамперед по відношенню до вас самих.
2. Не грубіть і не лихословте самі. Ваша звичка стане звичкою вашої дитини.
3. Не говоріть про чужих людей погано і нешанобливо, Якщо ви покажете в цьому приклад своїй дитині, чекайте, що дуже швидко вона те ж саме скаже про вас.
4. Будьте тактовні по відношенню до інших людей. Це урок добра і людяності вашій дитині.
5. Не бійтеся вибачитися перед кимсь у присутності своєї дитини. У цей момент ви нічого не втрачаєте, лише набуваєте поваги своєї дитини.
6. Виявляйте благородство навіть тоді, коли вам дуже не хочеться його виявляти, вчіть цій якості свою дитину.
7. Пам'ятайте, що поведінка - це дзеркало, в якому відбивається дійсна зовнішність кожного!

Рекомендації батькам по розвитку читацького інтересу у дітей

1. Виховуйте у дитини цікавість до книги з раннього дитинства.
2. Купляючи книги, обирайте яскраві за оформленням і цікаві за змістом.
3. Систематично самі читайте дитині. Це формує у неї звичку щоденного спілкування з книгою.
4. Обговорюйте прочитану книгу серед членів сім'ї.,
5. Розповідайте дитині про автора прочитаної книги.
6. Якщо ви читали дитині книгу, постарайтеся перервати читання на найцікавішому місці.
7. Згадуючи з дитиною зміст раніше прочитаного, навмисне спотворте його, щоб перевірити, як дитина запам'ятала раніше прочитаний текст.
8. Рекомендуйте своїй дитині книги свого дитинства, діліться своїми дитячими враженнями від прочитаної тої чи іншої книги, порівнюйте її і ваші враження.
9. Організуйте вдома дискусії за прочитаними книгами.
10. Купляйте, по можливості, книги улюблених авторів, оформлюйте її власну бібліотеку.
11. Виховуйте бережливе відношення до книги, демонструйте книжкові реліквії своєї сім'ї.
12. Даруйте дітям книги з подарунковими написами, теплими побажаннями. Пройдуть роки і це стане щасливим нагадуванням про рідну домівку, її традиції, про дорогих і близьких людей.

Методика розв'язування задач:

1. Треба вивчити умову задачі.
2. Встановити залежність між відомими і невідомими величинами.
3. Для геометричної задачі накреслити малюнок, згідно умови.
4. Скласти алгоритм розв'язування задачі.
5. За одержаним алгоритмом знайти невідому величину, що вказана в умові задачі.
6. Зробити висновки і записати відповіді.

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ УЧНІВ

Основна школа

Підлітковий вік — складний відповідальний період становлення особистості (за Л.І. Божович, це період другого народження особистості), в якому формується соціальна спрямованість і моральна свідомість: моральні погляди, судження, оцінки, уявлення про норми поведінки, запозичені у дорослих. Шлях оволодіння ними відбувається через реальні стосунки, через оцінку їхньої діяльності дорослими. Наприклад, не одразу підлітки усвідомлюють, що волю загартовує і навчання, що відкрите визнання своїх помилок свідчить про сміливість, що усвідомлення своєї провини — крок до відповідальності. Знання моральних норм та еталонів взаємин розуміють не завжди глибоко, важко сприймають моральний релятивізм, тому оцінки вчинків інших категоричні, безкомпромісні. Моральні переконання ще не є нестійкими, проте вони стають специфічними мотивами поведінки. З'являються власні погляди, оцінки, які можуть швидко змінитись, але й протилежну точку зору підліток буде відстоювати так само пристрасно, як й іншу.

Важливі зміни відбуваються у мотиваційній сфері: потреба в самоповазі, в самоствердженні, у визнанні товаришів, у позитивному ставленні з боку друзів. З'являється орієнтація на майбутнє: мрії, ідеали, перспективні плани, віддалена мета. Проте для підлітка характерна й відмова від поставленої мети всупереч її об'єктивній значущості, бо воля ще слабка. Підлітки частіше діють за найбільш сильним мотивом, власною ж поведінкою вони ще не володіють, і самі визнають відсутність у себе вольових якостей.

Завданням педагогів є розвиток у підлітків вольової поведінки, використовуючи для цього емоційно привабливі цілі, підтримуючи їх наміри й уявлення про можливість досягти власного рівня домагань.

У підлітків у вольовому акті ще слабо представлена виконавська

частина. Очима підлітків основною причиною їх неуспішності у школі є лінощі. Практика свідчить, що не менше значення має забезпечення пізнавальної мотивації, розвиток інтересів. Для підлітків є характерною легкість виникнення переживань, емоційної напруги, їм важко стримувати свої радість, горе, образ, гнів. Їхні емоції відрізняються ригідністю — інертністю, негнучкістю, навіть тенденцією до самопідтримування. Підлітки "купаються" у власному горі чи в почутті провини. Вони відчують задоволення від будь-яких переживань, відчують потребу в сильних емоційних насиченнях. Суперечливі прагнення, які виникають досить часто, ще більше підсилюють загальний емоційний фон, що призводить до виникнення стану афекту. Афективний стан може бути досить тривалим і виникати з незначного приводу. Треба вчити підлітків володіти своїми емоціями, усвідомлювати їх, говорити про них, виявляти у культурних формах.

Відбувається інтенсивний розвиток самосвідомості: виникає інтерес до свого внутрішнього світу, що веде до поглиблення та ускладнення процесу самопізнання. Підліткова рефлексія спрямована на розуміння самого себе, особлива увага приділяється власним якостям особистості, тому підвищується чутливість до оцінок з боку оточуючих, виникає орієнтація на реальні досягнення. Рефлексія відкриває недосконалість "Я", що глибоко та гостро переживається. Найбільший сплеск рефлексивності в учнів 7-8-х класів. Зростає критичність з приводу власних недоліків, наприклад, вже в 6 класі з'являються діти, які вважають себе нездібними до жодного з предметів.

Моральна мотивація ще не є стійкою, тому підліток легко піддається навіюванню, таким формам соціальної поведінки, які роблять його дорослим у власних очах.

Образи "Я", які створює у своїй свідомості підліток, дуже різноманітні: це фізичне "Я" (уявлення про свою зовнішність), психічне

"Я" (про риси характеру, про свої здібності тощо). Але ставлення до всіх цих рис свого "Я" залежить від системи цінностей, яка формується завдяки впливу членів своєї сім'ї та ровесників. Саме тому одні гостро переживають відсутність зовнішньої краси, а інші — фізичної сили, дехто всю увагу спрямовує на підвищення результатів у спортивних видах діяльності. Образ "Я" ще нестабільний, уявлення про себе рухливе. Іноді випадкова фраза, комплімент або посмішка надовго порушують спокій душевного життя підлітка.

З образом "Я" пов'язана самооцінка. Для підлітка важливо знати не тільки, який він є, але й наскільки значущими є його індивідуальні особливості для оточуючих, а тому й для самого себе. Постійно відбувається порівняння: "Я такий, як усі" або "я не такий, як усі". В ідеалі самооцінка повинна складатися з порівняння самого себе сьогоденного з самим же собою, але учорашнім:

"Я вчора і я сьогодні, а яким я стану (повинен стати) завтра?". Це складно, проте ефективно. Самооцінка має загальний характер та ще й занижена: підлітки перебільшують свої недоліки, успіхи дещо занижують. Але за заниженою самооцінкою може ховатись високий рівень домагань, на основі чого розвивається феномен "дискомфорт успіху". Підліток, маючи таку самооцінку, знецінює досягнення своїх ровесників, радіє їхнім невдачам. Така конфліктна самооцінка виникає за умови завищених вимог з боку батьків, або песимістичних уявлень про можливість свого сина чи доньки. У підлітка тоді виникає сильна реакція навіть на справедливі зауваження. Він шукає зовнішні причини для виправдовування своїх реальних невдач або тих, що прогножуються. Такий "афект неадекватності" вимагає пошуку психологічного захисту у вигляді знецінення успіхів інших. Висока самооцінка повинна поєднуватись із здатністю диференційовано оцінювати свої досягнення і

водночас бачити недоліки та перспективи покращення результатів за рахунок усунення недоліків.

Підлітки адекватно оцінюють товаришів, але завищують свою самооцінку. Загальне позитивне ставлення до себе, до своїх можливостей повинно залишатися незмінним, а недоліки — сприйматись як тимчасові, які можна усунути.

Самооцінка поступово емансипується від оцінок оточуючих і набуває все більшого значення як регулятор власної поведінки.

Крім реального "Я" виникає і "Я-ідеальне". Якщо рівень домагань високий, а свої можливості усвідомлюються недостатньо, тоді "Я-реальне" буде дуже відрізнятися від "Я- ідеального". Такий стан веде до невпевненості в собі, а в поведінці це виявиться в образливості, впертості, навіть агресивності. Якщо "Я-ідеальне" сприймається досяжним, воно спонукає до самовиховання, здійснення якого сприяє розвитку саморегулювання. Саморегулювання вмішує в собі вільну постановку мети та вибір засобів її досягнення. Деякі підлітки (3%) розробляють навіть програму самовдосконалення, але не всі мають силу волі та наполегливість, щоб здійснити її. Здатність ставити мету, усвідомлювати засоби її досягнення, використовувати свої можливості, передбачати результати є показником високої зрілості особистості, що з'явиться пізніше. В учнів основної школи виникає потреба в життєвому самовизначенні (закінчується 9 клас), спрямованості на майбутнє, визначенні свого життєвого шляху, майбутньої професії. Ця потреба конкретизується в новій соціальній позиції, яка розгортається на наступному віковому етапі.

Враховуючи вікові особливості учнів основної школи, у роботі з ними доцільно використовувати *такі форми роботи:* година спілкування, класні збори, година класного керівника, анкета думок, зустріч, відверта розмова, просвітницький тренінг, ярмарок солідарності,

конкурс, гра-експрес, спартакіада народних ігор, родинне свято, родинна вітальня, рольова гра, вікторина, веселі старти та естафети, колективна творча справа (КТС) (жива газета, випуск газети, свято-презентація, усний журнал та інше), проект, школа етикету, операція, виставка-конкурс, ведення літопису класного колективу, фестиваль, колективне ігрове спілкування, похід, спартакіада, турнір, гра-анкета, колаж, ігрова програма, пошукова гра, акція (милосердя, благодійна, екологічна та інші), екологічна стежка, художня галерея, конкурс-ярмарок, виставка творчих робіт, трудовий десант, конкурс-інсценізація, конкурсна програма, інтелектуальна гра тощо.

Старша школа

Старший шкільний вік, що охоплює період розвитку дитини від 15 до 18 років, у віковій психології прийнято вважати старшим підлітковим віком. Одним із важливих аспектів психічного розвитку старшокласників є інтенсивне дозрівання, провідна роль у якому відводиться розвитку мислення. У цьому віці учні виявляють більше самостійності в заняттях, у них інтенсивно розвиваються моральні сили, формуються і визначаються риси характеру, відбувається становлення світогляду. Основною особливістю особистісного розвитку старшокласника є помітний розвиток самосвідомості, самооцінки, що ґрунтується на самостійному аналізі й оцінці власної діяльності, що не завжди через складність цього процесу є об'єктивними.

Старший шкільний вік є сенситивним у формуванні світогляду, виробленні стратегії життя, визначенні життєвих планів, формуванні вміння творити власну долю, активно відповідально та ефективно реалізувати громадянські права й обов'язки.

Разом з розвитком абстрактного й цілісного мислення в учнів старших класів відбувається перехід до вищих рівнів мовлення, виникає прагнення до його самовдосконалення, намагання зробити його більш

виразним, точним. Старшокласники вже вільно користуються комп'ютером, інтернетом, енциклопедичними словниками, аналізують і зіставляють інформацію з різних джерел.

У старшокласників помітно розвивається самоспостережливість, вміння аналізувати поведінку. Для них характерне поглиблене усвідомлення психологічних процесів. Помітно зростають сила волі, витримка, наполегливість, самоконтроль. Інтереси стають зрілішими і водночас тривалішими, стійкішими, міцнішими. Розвиваються пізнавальні інтереси, зокрема — до самостійних видів навчальної роботи.

Пізнавальна діяльність учнів у старших класах характеризується новими вміннями і розвиненими здібностями, такими як: багатство словникового запасу, вміння розвивати допитливість, організувати сприйняття інформації та визначати нові ідеї, володіти достатнім обсягом інформації, застосовувати засвоєний матеріал за нових умов, критично мислити, розв'язувати складні проблеми, засвоювати причинно-наслідкові зв'язки, встановлювати приховані залежності зв'язків, інтегрувати й синтезувати інформацію, відрізнити незначні відмінності, досконало аналізувати ситуацію, передбачати наслідки, оцінювати процес і результати, міркувати, будувати гіпотези, застосовувати ідеї на практиці, узагальнювати та робити висновки.

Під час навчання у цей період виникають нові мотиви професійного та життєвого самовизначення. Старшокласники, визначаючи систему цінностей, керуються планом свого індивідуального розвитку та соціальною значимістю життєвих цілей. Соціальні мотиви старшокласників стають більш диференційованими і дієвими, що зумовлює використання у роботі з ними таких форм роботи: диспут, брифінг, відверта розмова, етичний тренінг, ярмарок професій, конкурс, ділова зустріч, етичний тренінг, тестування, екологічний десант, турнір

ораторів, моделювання розвивально-виховних ситуацій, музична вітальня, тематична дискотека, клуб веселих та кмітливих (КВК), шоу-програма, проект, благодійна акція, брейн-ринг, сократівська бесіда, телефон довіри, філософський стіл, складання індивідуальних програм саморозвитку, дебати, похід, екскурсія, бенефіс, колаж, бал, презентація, агітбригада, прес-шоу, теле-ревію, аукціон, десант, експедиція (фольклорна, краєзнавча та інші), вечір (поезії, пам'яті та інші), круглий стіл, прес-конференція, фоторепортаж, мобільний консультаційний пункт, презентація-захист, інтернет-форум, відкрита кафедра, вернісаж, творчий портрет, школа лідера, театральна вистава, мистецькі шкільні колективи (театральні, хорові, хореографічні), тематичний діалог, конкурс творчих робіт, проектна діяльність, поетична вітальня, бал, самотестування, публіцистична вистава, волонтерський рух учнівської молоді, експедиція, літопис класного колективу, конкурсна програма, вікторина, інтелектуальна гра, трудові загони, табори праці та відпочинку, шкільні лісництва, учнівські виробничі бригади.